

Tanulmány a Komintern VII. Kongresszusának előkészítéséről*

D. Micsev tanulmányában újonnan feltárt levéltári források alapján ismerteti Dimitrov moszkvai tevékenységét az 1934 március—július közötti időszakban, amely — mint az idézett dokumentumokból kiderül — döntő fontosságú volt a nemzetközi munkásmozgalom további stratégiájának és taktikájának alakulásában. Dimitrov a lipesei per után, valamint az 1934-es francia és osztrák események hatására egyre nyomatékosabban vetette fel az irányváltás szükségességét, a munkásosztály egységének megteremtését a fasizmussal való eredményes szembe fordulás érdekében. A szerző által felsorakoztatott források, amelyekből figyelemmel kísérhető Dimitrov nézeteinek alakulása, formálódása, két fontos probléma köré csoportosíthatók. Az első forráscsoport Dimitrovnak az osztrák munkássághoz intézett április 20-i levele megfogalmazásának folyamatát, a második a Komintern VII. Kongresszusán tartott beszámoló előkészítésének első lépéseit világítja meg. A levelek és feljegyzések lényegében Sztálin és Dimitrov vitáját kísérik nyomon, s e vita alakulásának menetében a népfrent-gondolat érvényre jutásának útját.

Az osztrák munkássághoz intézett nyílt levél előtörténete azért érdekes, mert ennek kapcsán az irányváltás alapkérdése merült fel és képezte vita tárgyát. Kiinduló pontja az ausztriai események értékelése, minősítése volt, amit Dimitrov fegyveres *felkelésként*, Sztálin pedig fegyveres *ellenállásként* értelmezett. Az értékeléshez kapcsolódva vita bontakozott ki Sztálin és Dimitrov között. Sztálin lényegében kitartott korábbi nézetei mellett, ez egyben a Komintern addigi fő irányvonalát is jelentette, azaz értelmetlennek tartotta a munkások számára a parlamentáris demokráciáért folytatott harcot a fasizmus uralomrajutásának időszakában. Dimitrov ezzel szemben nem értett egyet a demokráciáért és a szocializmusért folytatott harc egymáshoz való viszonyának tradicionális felfogásával, hanem azt hangsúlyozta, hogy a fasizmus előretörésének idején mint célkitűzés felmerül a szocialista forradalom demokratikus szakaszának szükségessége és lehetősége, amely megkívánja a szociáldemokráciával szembeni új taktika kidolgozását is. Tanulságos idézni Dimitrov feljegyzéséből: „Ha tanításunk helyes, akkor a tömegek milliói miért nem tartanak velünk a döntő pillanatokban, hanem a szociáldemokráciával, vagy mondjuk — mint Németországban — a nemzeti szocialistákkal? . . . Hiszem, hogy a fő ok propagandánk rendszerében, az európai munkásokhoz való helytelen hozzáállásunkban gyökerezik.” Sztálin az önkritikus alapállást elutasította, a kommunista mozgalom kudarcát a fasizmussal szemben azzal magyarázta, hogy a nyugat-európai országok történelmi fejlődéséből következően a munkástömegek szorosan összefonódtak a burzsoá demokráciával.

Az április 20-i Pravdában megjelent Dimitrov-levél visszalépés volt a fentiekben vázolt véleményéhez képest, s egyben Sztálin álláspontjának érvényesülését jelentette. A levél az osztrák munkásság számára a szociáldemokráciával való szakítást, a kommunista párthoz való csatlakozást, az általa vezetett egységes harcot ajánlja megoldásként a fasizmussal szembeni harcban.

* D. Micsev: Georgi Dimitrov és a Kommunista Internacionálé VII. Kongresszusának előkészítése. БЕРОВЕ, 1972/2, 30–42 (bolgárul).

Dimitrov visszalépése azonban — a dokumentumok alapján számunkra úgy tűnik — csak taktikai jellegű volt, hiszen Sztálinnal folytatott néhány hétig elhúzódo vitája alatt, e vitával párhuzamosan lényegében az ő kezébe került a Komintern vezetése. Április elején a Végrehajtó Bizottság Politikai Bizottságának tagja, s az angol—amerikai területi titkárság vezetője lett, majd néhány nap múlva, s pontosan a Sztálinnal folytatott döntő, április 7-i beszélgetés után, Sztálin javaslatára őt bízták meg a Komintern Végrehajtó Bizottsága főtítkári funkciójának ellátásával. Április 23-án pedig, ugyancsak Sztálin indítványára átvette a Végrehajtó Bizottság Közép-európai Bizottságának vezetését is.

Sem az idézett források, sem maga a tanulmány, tehát a források értékelése és elemzése, nem magyarázza meg pontosan a Sztálin álláspontjában megnyilvánuló kettősséget, illetve Sztálin és Dimitrov kapcsolatát. Számunkra úgy tűnik, hogy Sztálin a politikai stratégia hagyományos szektás alappilléreit illetően ekkor már erősen ingadozott, de még nem engedett Dimitrovnak: támogatta azonban abban, hogy vezető funkciót lásson el a Kominternben.

Dimitrov álláspontja rövidesen utat tört magának a Komintern vezetésében, s ebben nyilván Sztálin véleményének a változása volt a döntő. D. Z. Manuilszkij, a Komintern Végrehajtó Bizottságának titkára — bizonyára nem egyéni iniciatívára — április 24-i beszélgetésükön azt javasolta Dimitrovnak, hogy vegye át a Komintern vezetését és foglalkozzék a VII. Kongresszuson tartandó előadásának az előkészítésével.

Dimitrov valamennyi 1934 május—júniusából felidézett szereplése, feljegyzése azt mutatja, hogy még erőteljesebben iddigi, a munkásosztály egységfrontjának megvalósításáért, a szociáldemokráciához való új viszony kialakításáért munkálkodott. Maurice Thorezrel folytatott beszélgetésében (május 11.) félreérthetetlenül kifejtette, hogy szakítani kell „... a zinovjevi korszak elavult dogmatikus sémáival”, a munkásegységet alulról, a tömegek kezdeményező készségére támaszkodva kell megvalósítani. „Világosan meg kell magyarázni a szociáldemokrata munkásoknak és a reformista szakszervezetek tagjainak, hogy részt vehetnek ezekben az akciókban és szervezetekben anélkül, hogy kilépnének saját szervezetükből. Ez nem lehet alapfeltétel és közvetlen cél” — mondotta Dimitrov. Bár Dimitrovnak a Komintern vezetőivel, majd Sztálinnal folytatott tárgyalásaira vonatkozó, idézett dokumentumok nagyon szórványosak, azt azonban a május végi, június eleji források is rögzítik, hogy ekkor Dimitrov már megkapta Sztálin beleegyezését ahhoz, hogy a VII. Kongresszus bevezető előadásában kifejtse a proletár akció-egységfront gondolatát. 1934 június végén pedig már elküldte Sztálinnak az előadás vázlatát. Sztálin állásfoglalását, azt, hogy végül beleegyezését adta az új taktikai irányvonal elméleti kidolgozásához és politikai érvényesítéséhez, a Komintern előkészítésének további menete, majd maga a történelmi tény, a VII. Kongresszus mutatja. Döntésének belső, valószínűleg nagyon összetett indítékait nem ismerjük. Objektív okaira a nemzetközi helyzet azonban — a fasizmus előretörése, a munkásmozgalom defenzívába szorulása —, kellő magyarázattal szolgál. Szubjektív okai között minden bizonnyal szerepet játszott Dimitrov népszerűsége, szimbólummá válása a fasizmus elleni harcban, amellyel Sztálinnak, mint jó taktikusnak, számolnia kellett. Erre utal Dimitrov Manuilszkijjal folytatott beszélgetése (1934. április 24—25.): „A lipcei per után a törtelem téged élenjáró helyre emelt — mondta. — Nagyon népszerű vagy a tömegek között. Hangod kolosszális visszhangra talál. Át kell vened a vezetést.”